

Platon'un Diyaloglarında Şehir Algısı

City Perception in Plato's Dialogues

YAKUP AKYÜZ

Karamanoğlu Mehmetbey University

Received: 01.08.2023 | Accepted: 30.04.2024

Abstract: Plato is the theorist of idealist philosophy in the history of thought. In a systematic context, he explained his thoughts through dialogues. He also drew attention to the reflections of Greek culture in the dialogues, and to the police where the culture found a living space. In the dialogues, he sometimes draws attention to a region of the city, sometimes to a folk culture, and sometimes to any life phenomenon. For this reason, the narrative of life in the police in his works is evaluated just like mythological elements and analogies and is used to understand the philosophical subject in the dialogue. Elements from city life are sometimes used to prepare the reader for the subject in the introduction of the dialogue, and to make them comprehend the development of the progress of the subject. In this respect, Plato is also a philosopher of culture. Our aim is to reveal the reflections of the Athenian police in the dialogues. In another context, it will be to evaluate the view of the city perception of Plato's dialogues from a cultural perspective, leaving it out of political philosophy. Based on the dialogues, our article will focus on evaluating the reflections of the Athenian police in Plato's dialogues, and evaluating the city and culture under sub-titles based on the police. The article aims to deal with the perception of the city (Athens) with a method based on interpretation based on dialogues.

Keywords: Plato, Athens, police, life, dialog.

✉ Yakup Akyüz

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

70100, Karaman, Türkiye | yakupakyuz70@hotmail.com

Giriş

Şehir denilince belirli bir düşünce etrafında insanların oluşturduğu fiziksel olgulara dayalı, içinde siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik etmenleri de barındıran bütüncül yapı akla gelmelidir. Şehir, bütüncül bir kavram olarak şekillendiği olgularla toplumsal değişim ve dönüşümün de aracı olmuştur. Şehir insanlara kimlik kazandıran yapılar olarak kabul görecektir. Şehir, imar edilmesiyle birlikte yepyeni kurumsallaştırmalara, düşüncelere ve kimliklere de yol açmıştır. Düşünülünce şehrin farklı çağlarda ve kültürlerdeki yeri de farklıdır. İslam şehri, orta çağ şehri, modern metropoller tanımlamalarının insanda farklı şehir algısını oluşturduğu görülecektir. Şehre tanımlamaların farklılaşması düzleminde bakılınca şehrin bireylerin üzerindeki tesiri de farklı farklı olacaktır.

İnsanların bir ülkü etrafında oluşturduğu şehirler, değişen faktörlere göre farklı farklı özelliklerde olacaktır. Bu nedenle şehirleşmenin önemi ve gerekliliği kadar şehirden kopuk, bireysel bir yaşamın imkânılığı şehir-birey ilişkisinde tartışılan düşüncelerdendir. Ancak şehirden kopuk bir yaşam düşüncesi medeniyet düşüncesine aykırı görülmüş ve şehirden kopuk yaşam anlamsız bulunmuştur. Aristoteles ortak yaşama dayalı, toplumda iş bölümünün dağıtıldığı siyaset ilişkisinin zaruriliğini *zoon politikon*, *insan sosyal bir hayvandır* düşüncesiyle açıklar (Aristoteles, 2011, s. 9).

Literatürel bağlamda şehir Farsça bir kelime olup, yerleşim merkezini anlatır. Türkçe’de 11. yüzyıldan itibaren halk dilinde şar biçiminde telaffuz edilen şehir karşılığında Soğdca kökenli kent ile (kant) *kale ve saray* gibi anlamlara da gelen *balık* kelimeleri kullanılmıştır (Küçükbaşcı, 2010, s. 441). Arapçada ise medine, belde, mısır kavramları şehri farklı yönleriyle tanımlayan kavramlar olarak kullanılır. Yunanlılarda şehir *polis* kavramıyla kullanılmış, Mezopotomya da Sümerliler şehri *site*, Mısırlılar *nom* şeklinde adlandırmışlardır.

Şehir bütüncül değerlendirildiğinde anlam ve değer ilişkisi içerir. İnsanların herhangi bir şehir söylendiğinde zihinlerinde kavramsallaşan şey, o şehirle bütünleşen toplam değer yargısına atıf yapar. Miletos denince akla gelen ilk çağ Yunan şehirciliğinin mükemmelliği yanında ilk filozoflara, akılcılığa yaptığı vurguyla hatırlanır. Atina kurguladığı eski demokratik akılcılığıyla, Sparta militarist yönüyle hatırlanır. Kudüs denince yine dinlerin kendisinden neşet ettiği, farklı dinlerce kutsallık atfedilen değerleri

hatırlatır. İskenderiye denince İskender akla gelip ayrıca sayısı tartışılan İskenderiye adında kurulmuş şehirler kümesini hatırlatır (Gök, 2018, ss. 253-254). Roma denince ilk olarak Roma imparatorluğu daha sonra ise Petrus ve onunla anılan Katolik düşünceye vurgu yapar. Mekke, Medine ise şehir adı olmanın ötesinde bünyesinde İslam kimliğini taşımaktadır. Şehirler kültürel kimliklerinin yanında bazen yetiştirdiği bireylerle hatırlanır. Kişilerle şehirlerin anılması kültürel tanımlamanın yanında sönük olmakla birlikte bütüncül bağlamda şehre değer katar. Felsefe tarihi ve Kant kelimelerini birlikte değerlendiren Königsberg'i, Rus edebiyatı ve Dostoyevski'ye ilgi duyan Petersburg'u, Pers düşüncesi noktasında Sadi denilince Şiraz'ı anımsar. Şehirler bireylerle kimlik kazanmışlar ve kazandıkları kimlikle yeni kimlikler ve değerler yaratmışlardır.

Yunan düşüncesinde siyasetin kalbinin attığı yer polisler olmuş, polisler kendilerine özgü değerlerle ayrılmışlardır. Şehirler, düşünce tarihi, edebiyat, mimarlık vb. alanlarda günümüze ulaşan kişilikler üretmişlerdir. Attika (Atina) polisi denilince akla ilk gelen düşünürlerden biri de Platon'dur. Platon düşüncesinde siyaset felsefesiyle ilgili birçok çalışma mevcut olup çalışmamızdaki bağlamda şehri Atina polisine bağlı kültürel düzlemde değerlendiren çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada amacımız Platon'un yazdığı diyaloglarda onun polislere bakışını şehir-kimlik-değer bağlamında değerlendirmektir.

1. *Yunan Düşüncesinde Polis*

Yunan deyince akla gelen ilk kavramlardan biri polistir. Polis doğalla ilgili olduğu kadar aynı zamanda siyasalla ilintili bir kavram olarak ekonomik, yönetim, halk ve devlet ilişkisini de kendi bünyesinde barındırır. Aristoteles polisi birey-aile-köyden oluşan son aşamayı polis olarak niteler (Aristoteles, 2011, s. 9). Polis olmaksızın Yunan düşüncesinde ondan ayrı birey düşünülemez. Birey, polisle birlikte anlamlı birliktelik içindedir. Bireylerin siyasal, etik, ekonomik ve yurttaşlık bağı onun polisle kurmuş olduğu ilişki biçimine göre şekillenmektedir.

Yunan dünyasında polis her şeyden önce doğal sınırı olan bir yapıya dayanır. Her bir polis yereldir ve özerktir. Yerellik içinde olanca gücüyle yerel olguları içinde barındırır. Platon, siyasal olguları ele aldığı eserlerde yer yer bazı polislerle özdeşleşmiş kimlik ve değerlerden bahseder. Yunan

polisinin her bir polisi ait olduğu bölgenin yerel değerleriyle iç içelik ve aidiyet ilişkisi içermektedir.

Yunan polislerinin fiziksel sınırı coğrafyanın getirdiği karakterlerden pay almaktadır. Yunan polisi aynı zamanda coğrafyanın sınırlarını dayattığı zorunlu bir bölümlerdir. Bunlardan en önemli Ege, Akdeniz ve Yunan coğrafyası düşünüldüğünde dağlardır. Dağlar, polisin sınırını ve aslında o polisin ufkunu belirler. Her bir Yunan polisinde tekil bireylerin dayanağı ve hayali, dağların kendisine çizdiği yer kadardır. Bu yönüyle dağlar ve onun etrafında kurulmuş polis için dağ bir sınır olduğu kadar, aynı zamanda polisin kendisini kurduğu doğal bir koruma alanıdır. Dağın zirvesinden bakıldığında onun etrafında yayılan alan ve içindekiler polisin coğrafyadaki konumunu verir.

Yunan polisi denince ikinci önemli coğrafik vazgeçilemez şey Yunan'ın denizle kurduğu bağıdır. Yunan denize bağımlıdır ve denizi sever. Aynı anda polis denizle bağıntılıdır. Polisi dağın aksine karasal bağın haricinde diğer polislerle bağlar. Dolayısıyla yerel olanın ötesine taşıyıp polise evrensel olanın yolun açar. Ksenophanes Yunan'ın denizle olan ilintisini, Perslerin yanında savaşp memleketine dönen Yunanlıların Karadenizi gördüklerinde *talasa talasa* (deniz, deniz) şeklindeki sevinçlerindeki coşkuyla vurgular (Ksenophon, 2017, s. 112). Yunan'ı diğer polislerle ve diğer medeniyetlerin bilgi birikimlerinden faydalanmaya götüren onların denizciliğidir. Yunan, dağların sınırladığı polis içinde denizle evrensel ve diğer medeniyetlerle ilişkiyi yakalamıştır (Arslan, 1995, ss. 18-24).

Dağ ve deniz ilişkisi içinde kurulan Yunan polisleri bütüncüllük içerir. Bir tepeye çıkıp bakıldığında ufukta bir su örtüsünün görülmediği yer bulunmaz. Egede bir yer yoktur ki bir karadan 60 km'den fazla uzakta olsun. Aynı şekilde Yunan toprağında da denizden 90 km'den fazla uzakta kalan bir yer yoktur (Bonnard, 2004, s. 32). Deniz Yunan'a uygarlığı açmıştır. Platon polislerin coğrafi konumlarının durumunu "bir bataklık çevresindeki kurbagılar" benzetmesinde ortaya koymuştur.

Yunan polisi her şeyden önce doğal nedenlerle oluşmuş kent devletleridir. Yerleşik halk, müstahkem mevkide yerleşip burayı Akropol yukarı kent yapmakta çevresini toplantı merkezi ve dini idarenin kurulduğu yerler olarak kurgulamaktadır. Buranın en önemli yeri agoradır. Agoralar sözün (*isegoria*) yasanın (*isonomia*) ve gücün (*isokratia*) serbestçe dolaşıma çıktığı,

değiş tokuş edildiği, kendini büyük çeşitlilikle aynı zamanda çeşitlilik içinde eşitsizlik olarak yan yana getiren alandır (Yalçinkaya, Ayhan, 2011, s. 46). İlk yerleşim biriminin kurulmasından sonra Yunanlı ana kent etrafında yerleşimini oluşturmakta ve şehir onun etrafında şekillenmektedir. Dünyanın farklı coğrafyalarında kentin ve kentsel yaşamın ortaya çıkışının benzer bir sürece dayandığı söylenebilir. Örneğin İran ve Orta Asya'da da şehirlerin önce *kuhendiz* adı verilen en eski kısımlarının ortaya çıktığı, daha sonra çevresinde Orta Çağda kalabalık insan nüfusunu barındıran “şehiristân/medine” ve *rabad* (kenar mahalleler) bölümlerinin teşekkül ettiği görülmektedir (Can, 2018, ss. 1145-1156). Yunanın sosyal yaşama bakışı ve şehirle ilişkisi kent devletinin bir başka olgusal gerçekliğidir. Yunan polisi ve halkı, kent veya köyde yaşamayı, işine yürüyerek gidip gelmeyi, kendi kendine yetmesini, meydanda laflamayı sevmektedir.

Yunan polisle fiziksel olgunun yanı sıra belli bir dünya görüşü etrafında şekillenen belli siyasal ve politik bir bütünlüklü yapıyı, bir bağlamda bunlardan türeyen adalet yapısını anlatır. Atina demokratik ve çok kültürlü siyasal yapıyı savunurken, Sparta militarist ve katı askeri yapıyı benimser. Perikles, söylevinde atalarını yad ederek Atina'nın özgür, yasalara saygılı, demokratik, insanlara saygılı, ticaretin merkezi, kurduğu düzenle Hellas'ın okulu olduğunu vurgular. Ayrıca o, Atina'nın herkese açık olduğunu, Sparta'lıların ise yabancı konukları gönulsüzce kabul ettiklerini ve zaman zaman tüm yabancıları sınır dışı etmelerine vurgu yaparken dile getirdiği polisin yapısal farklılığıdır (Thukyydides, 2010, ss.81-86, XXXVI-XLV).

İlk kuruluş aşamasında coğrafik ve doğal sınırlara dayanan mustehkem bir mevkiyi niteleyen polis, zaman içinde halkın siyasi, kültürel, ahlaki olarak toplumsal yaşamının bütünü anlatır. Hatta Atina'nın siyasal yapısından dolayı ekonomik olarak da aynı anlamı akla getirir. Perikles'in söylevdeki *tüm dünyanın malları polisimizin büyüklüğünden dolayı bize gelir* sözü Atina'nın ekonomik rolüne de vurgu yapar (Thukyydides, 2010, s.82 (XXXVIII); Kitto, 2017, s. 79). Polis sonuçta ahlaki ve toplumsal sorunların çözüldüğü uzlaşma mekânıdır.

Polis, işlevsel yapılarıyla bir tarafta bireylerin yetkinliklerini ortaya çıkarırken diğer tarafta din, sanat, spor gibi toplumsal alanı ilgilendiren olgularla bireyin toplumda erimesini ve toplumsallaşmasını sağlamaktadır. Polis, bir yanda tekil bireyciliği önemsemekte diğer yandan onu devlet içinde

eritmektedir. Demosthenes kentten uzak duran adamdan söz etmektedir. Polisten uzak durma tabiri, bireyin yaşadığı yerle ilişkili anlamın ötesinde, onun sosyal yaşama katılmadığını ve tuhaf bir tip olduğunu anlatan tanımlamadır. Polisle ilgili politik konular onu ilgilendirmemektedir (Kitto, 2017, s. 77). Ancak Demosthenes'in bahsettiği konu tekil bir örneklem olup, Yunan düşünce dünyasına aykırıdır. O, söylevlerinde Atina'nın karşı karşıya olduğu İskender'in işgali tehlikesine dikkat çeker ve birlik içinde ona karşı son şansları olan savaşmayı önerir (Demosthenes, 2001, ss. 33-34,37,121-123). Yunan toplumunun poliste siyasal yaşamın yansımaları, yasama, yürütme ve yargılamaya katılan ve bunları seven bir toplum olduğu açıktır. Bu husus Platon'un *Sokrates'in Savunması* eserinde de açıktır. Halk yargılamaya katılmış, Sokrates'in yargılamasında ve ceza almasında oy kullanmıştır.

Yunan siyasal düşüncesinde kozmosun düzenli işleyişi ile devlet ilişkisi arasında düzenli bir ilişki vardır. Polis, adalet, düzen ve kozmosun düzenli birlikteliğidir. Bir polisten beklenen *eleutheria* (bağımsızlık), *autonomia* (özerklik) ve *autarkeia* (kendine yeterlik) özellikleridir. Her türlü varoluş polisle tanımlanmakta, insani değerler onunla anılmaktadır. Polis, kültürün, etiğin, dinin taşıyıcısıdır. Bütüncül bağlamda sanat eserinin estetik bir anlam kazandığı gibi aynı zamanda polis, *nomos*, yasadır (Friedell, 2011, ss. 100-101; Hansen, 2006, ss.18-19). Şimdi polis olgusu bağlamında özellikle Atina'ya temas edilmesi yerinde olacaktır.

Mitolojik anlatıda Atina'nın ilk defa kurulması Athena ve Poseidon'un karşılaşmasına dayanmaktadır. Buna göre Poseidon mızrağını vurarak tuzlu denizi yaratması üzerine zeytin ağacını Pandrosion'a diken Athena, bu karşılaşmada Poseidon'u yenmiştir. Söylencelerde Athena, Atina'ya zeytin ağacını diken tanrıça olarak karşımıza çıkmasının yanı sıra karşılaşmanın sonucunda Atina (Αθῆναι) şehrine tanrıça Athena'nın (Αθηνᾶ) ismi verilmiştir (Apollodoros, 2020, s.253 (IX. XIV.1). Atina'nın ortaya çıkış öyküsünde yer alan bu detaylar düşünüldüğünde Poseidon'un yarattığı denizin Yunanlılara ticaret yolunu, zeytin ağacının da ticaret malını temsil ettiği söylenebilir. Nitekim Yunan toplumunun ekonomik varlığını deniz yoluna ve zeytinden üretilen zeytin yağına borçlu olduğu bilinmektedir.

Yunan polisleri denildiğinde Atina'nın diğer polislerle nazaran farklı bir konumda olduğu görülmektedir. Ona diğer polislerle başat olacak şekilde kimliğini kazandıran, parlamasını sağlayan olgu; coğrafya, ekonomi,

siyasal olaylar vb. farklı etmenlerin bir araya gelmesidir. Bakıldığında Solon Atina'da hukuk reformları yaparak demokratik düzenin sağlanması yolunda adımlar atmıştır. Atina, Perslere karşı savaşmak için kurulan siyasi ve askeri Attika Delos birliğine ön ayak olmuş ve birliğin liderliği Atina tarafından üstlenilmiştir. Coğrafi olarak Ege denizinin karşı yakasında olması onu yıkıcı Pers istilasına karşı kısmen daha korunaklı kılmıştır. Ayrıca demokratik yönelimli olması etki alanındaki polisler içinde onu ön plana çıkartmıştır. Savaşlar, iç karışıklıklar, Perslerin yoğun baskısı vb. nedenlerle Ege'deki Miletos vb. polislerin etkisini kaybetmesi Atina'yı ön plana çıkartmıştır. Atina sahip olduğu etkiyle göçler almış, farklı polislerden kişilerin göçüyle entelektüel, ticari vb. bağlamlarda merkez haline gelmiştir. Farklı polislerden filozoflar, sanatçılar, bankerler, zanaatkârlar, tüccarlar yerleşerek Atina'nın entelektüel, siyasi, ekonomik gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Bunlara Syracuse'li köle taciri ve silah üreticisi Cephalus, sofistlerden Abdera'lı Protagoras, Sicilya'nın Leontini'sinden Gorgias, Kos'tan tıbbın babası sayılan Hippokrates ve Argos'lu heykeltıraş Polykleitos sayılabilir. Atina'nın yaşadığı kültürel etkileşim aynı zamanda yurttaş Aiskhylos, Sophokles, Euripides, Aristophanes gibi tiyatro yazarlarını, tarihçi Thukydides'i Phidias, İctinus, Callicrates gibi heykeltıraşları ortaya çıkarmıştır. Düşünce tarihine yön veren Sokrates, Platon ve Aristoteles gibi başat filozofları kazandırmıştır (Cartledge, 2009, s. 104-105; Pomeroy, 2018, ss.171-181). Atina uzun zaman süren Peloponnesos savaşı, iç çekişmeler nedeniyle gücünü kaybetmiş, İskender'in fethiyle de eski merkezi ve parıltılı günlerini kaybetmiştir.

Görüldüğü üzere Atina Yunan için önemli ve vazgeçilmezdir. Ürettiği şehir olgusu, düşünce biçimiyle kendisinden sonra Roma ve günümüze kadar Batı düşüncesine ve demokrasisine kaynaklık yapmıştır (Demir, 2023, ss. 65-86). Platon Atina'nın bu konumundan dolayı onu bilgeliliğin şehri olarak niteler. Perikles, Atina'yı Helenlere özgürlük ve eşitlik temeline dayanan olağanüstü yüksek kültürü üreten bir eğitim yeri olarak niteler (Thukyydides, 2010, ss. 81-82,84 (XXXXVI-VII, XLI); Cartledge, 2009, s. 90). Aynı şekilde onun nazarında Sparta ile olan savaşı kaçınılmaz kılan şey Atina'nın nüfusu, ekonomisi ve hakları bakımından doğal ölçüsünün ötesinde gelişmesiyle birlikte Atina'nın gücünün artmış olmasının Sparta'da yaratmış olduğu korkudur (Thukyydides, 2010, s.17 (XXIII)).

Şehir felsefecisi Sennett, Atina üzerinden düşüncelerini sistemleştirdiği *Ten ve Taş* adlı eserinde Atinalıların beden ve bina (taş) arasında dolaysız bir ilişki kurduğunu düşünmektedir. Kent formunu yaratmak için onların fizyolojik beden anlayışına dayalı yapılar ürettiklerini ifade eder. Şehrin mekanları gymnasium, stoa ve Parthenon bedeninin kent formu üzerindeki etkisini göstermektedirler. Hatta Atina'nın işlevsel bağlamda bedenleri (insanları) her biri kalabalığa ayrı bir konuşma dili deneyimi veren iki tür mekân Agora (çoklu diyalog) ve tiyatroda (tekil sunum) bir araya getirdiğini söylemektedir (Sennett, 2011, s.42-44,74). Sennett Atina düzleminde ten ve taşın uyumu olarak gördüğü poliste çıplaklığa dayalı bir uyumdan söz etmektedir. Ona göre çıplaklık, şehirde kendilerini bütünüyle evlerinde hisseden bir halkın işareti olarak görülmektedir. Şehir (Atina), yeryüzünde taşın korunması olmadan insanın kendini keyfince teşhir edebileceği bir yerdir. Ona göre medeni Yunanlı teşhir ettiği bedenini hayranlık nesnesi haline getirmektedir (Sennett, 2011, s.26-27) O, Jean Pierre Vernant'tan aktardığı şehri betimleyen "Antik çağın Yunan bedeni anatomik bir çizimde olduğu gibi birbirlerine bağlantılı organları grup halinde gösteren bir morfoloji olarak ortaya çıkmadığı gibi bir portrede olduğu gibi her birimize özgü fiziksel tikellikler formunda da ortaya çıkmıyordu. Bu beden bir nedan arması gibi ortaya çıkıyordu" tahliline dayalı olarak Yunan Antikçağının şehirleri arasında bu arma-bedeni Atina'nın sergilediği düşüncesindedir (Sennett, 2011, s.74)

Atina'nın önemi görüldüğü üzere hem tümel şehir algısı hem de içinde yaşayan insanlar nezdinde önemlidir. Polis'in içinde yaşayan filozoflar, mimarlar, yazarlar yaşadıkları şehre uzak kalmamış eserlerinde başat şekilde Atina'ya yer vermiştir. Callicrates ve İctinus Atina'nın merkezini oluşturan Parthenon'un mimarlarıdır. Mesela Aristophanes'in komedileri Yunan toplumunun kültürünü günümüze aktararak kültürü anlamlandırmada rol oynamıştır. Aynı şekilde Yunan düşüncesinde Platon da içinde yaşadığı, siyasal görevler aldığı Atina polisine karşı duyarsız kalmamıştır. Diyaloglarında Atina'ya, siyasal yapısına, toplum ve kültürüne dair anekdotlar sunmuştur. Şimdi diyaloglarda karşımıza çıkan Atina polisini farklı bağlamlarda ele alalım.

2. Platon'un Siyaset Felsefesinde Polis

Yunan uygarlığı çıkış noktası ve erek olarak insanı ele alır. Onun gereksinimlerinden doğar, onun yararını ve ilerlemesini arar. Bunu gerçekleştirmek için dünya ve insan birbirlerine karşı ayna görevi görür. Karşılıklı olarak birbirlerine bakar ve birbirlerini okurlar. İnsan şehirden, şehir de gelişim içinde her bir insandan izler taşır. İşte basit demokratik düzenden gelişmişe geçme, siyasal ve ekonomik guruplar arasındaki ilişkiye dayalı siyasal düzenin gelişimini ve dönüşümünü sağlayan yerler de polisler olmaktadır. Platon ve öğrencisi Aristoteles siyasal kuramlarını idealist veya realist hangi düzlemde bakarsak bakalım polislerden hareketle ortaya koymuşlardır.

Platon'un siyasal polis değerlendirmeleri her şeyden önce ütöpik bir devlet kurgusu içinde Atina ve diğer polislerden, yaşanan ve gerçekleştirilemeyen siyasal aksiyomlardan hareket eder. Özellikle de onun dikkate aldığı polis vatandaşı olduğu Atina polisidir.

Platon düşüncesinde siyaset düşüncesi varlık ve bilgi anlayışı bağlamında önemlidir. O, felsefesinde varlık felsefesindeki ideanın yansıması devlet ideasını siyaset düşüncesinde de savunmaktadır. Devlet, tıpkı masa ideasında marangoz ve ressamın masasının Tanrı'nın zihnindeki masa ideasının yansımasında olduğu gibi ideal olan devletin yansımasıdır. Siyaset felsefesini kurguladığı eserlerine bakarsak *Devlet*, *Devlet Adamı* ve *Yasalar* olduğunu görürüz. Bu eserlerini sıralamadaki kronolojiyle yazmıştır. Bu sıralama gözetildiğinde *Devlet* adlı eserindeki devlet anlayışı ideal devleti yansıtmaya açısından *Yasalar*'dakinden öncedir. O, *Yasalar*'da ideal devletten vazgeçmediğini pratik zorunluluklar nedeniyle ikinci ideal devleti tasarladığını söyler (Platon, 2020b, s. 739ae).

Platon'un siyaset felsefesi polisle bağlantılıdır. Platon'un siyaset ve devlet tasarımı çağındaki polisler düşünüldüğünde polisin idealize edilmesidir. Bu nedenle idealize ettiği kurumlar ve yapılar kesinlikle o dönem polisi düşünülerek tasarlanmıştır. Platon poliste 5000 kişinin yaşaması gerektiğini söylediğinde çağındaki polislerle kıyasla bu rakamı düşünmektedir. Bakıldığı zaman o dönem 20 bin nüfusun üzerinde olan polisler Sicilya'daki Syrakusai, Akragas ve Atina'dır. Diğer polisler daha küçüktür. Bu bağlamda Kitto, eski polisleri modern kentlerle karşılaştırmak absürt ve şaka olacak demektedir (Kitto, 2017, ss. 70-71).

Platon, siyasal ve sosyal bağlamda ideal polisi tasarlarlarken içinde yaşadığı, yozlaştığını düşündüğü Atina'yı dikkate alır. Ona göre Atina demok-rasisi yozlaşıp, amaç dışına çıkmıştır. Kurumlar, amacı dışında kullanılır hale gelmiştir. Özgürlükler toplumda kaos çıkaracak amaçlar için kullanılır hale gelmiştir (Akyüz, 2021, s. 73). Atina demokrasisinin yozlaşmış halini “atlar ve eşekler öyle mağrur yürümeye alışırlar ki, yollarından kaçmayana çarpar geçerler” sözüyle eleştirir (Platon, 2000, 563d).

Platon, *Kritias* adlı eserinde yeniçağ devlet anlayışındaki ütöpik devlet tasarımına da yön verecek kayıp Atlantis devletinden bahsettiği görülmektedir. Bu diyalogda Platon ideale gönderme yapar. Atlantis, Tanrı'nın zihnindeki gerçekleşmiş ama kaybolan ideal polistir (Platon, 1997, 25a). O, aynı zamanda tasarladığı ütöpik ideal devletlerle de ideali hatırlatır. O, geçmişteki Attika tanımlamasından hareketle kendi zamanındakini geçmiştekinin kaditi çıkmış, zayıflamış hali olarak niteler.

3. *Polis'in Konumu ve Coğrafya*

“Sokrates: Şimdi yeryüzünün olağanüstü güzel birçok güzel bölgesi vardır, onun ne doğası ne de büyüklüğü yeryüzü hakkında genel olarak konuşulanların tasarlandığı gibidir; bundan eminim çünkü birileri beni gerçekten ikna etmiştir.

Simmiyas: Sokrates'in sözünü kesti ve ne demek istiyorsun? diye sordu. Ben de dünya hakkında pek çok şey işittim ancak senin tarafından kabul gören öğretiyi doğrusu hiç duymadım ve bu yüzden senden dinlemeyi çok isterim (Platon, 1989, 108cd).

Sokrates: Yeryüzünün çok büyük olduğuna ve başka birçokları benzer bölgelerde yaşarken, tıpkı bir su birikintisi çevresinde yaşayan karıncalar ya da kurbağalar gibi, denizin çevresinde yaşayan ve Phasis nehriyle Herakles sütunları arasında oturan bizlerin onun yalnızca çok küçük bir parçasını işgal ettiğimize inanıyorum... Çünkü dünyanın her yerinde su, buğu ve havanın toplandığı, şekli ve ebatları değişen çok sayıda çukur vardır” (Platon, 1989, 109b).

Platon'un diyaloguna baktığımızda o, dünyanın sadece kendilerinin yaşadığı bölgeden ibaret olmadığını bilincinde ve yuvarlak olduğu kanaatinde. Bu kanaatine ilave başka bölgelerde de dünyanın yapısına bağlı kentlerin ve yaşamın olduğu düşüncesindedir. Aynı zamanda kullandığı analogiyle Yunan kentleri hakkında çok değerli bir benzetme yapıp, Yunan

kentlerinin coğrafik konumunu göletteki kurbağa ve karıncalara benzetir. Bu benzetmede vurgulanan Akdeniz havzası boyunca uzanan Yunan polislerinin konumsal durumlarıdır.

Metne bakıldığında Platon Yunan kimliği taşıyan bölgelerle ilgili coğrafi sınırdan bahsetmektedir. Platon, Phasis ırmağından başlayan bölgeden Herakles sütunlarına kadar olan havzayı Yunan kültürü etkisinde gösterir. Coğrafik konumuyla ilgili Phasis ırmağının yeri tartışılmış ve Karadeniz havzasında Gürcistan sınırındaki bir ırmağın burası olduğu söylenmektedir. Aynı şekilde Herakles sütunlarının da Batı'nın uç noktaları Cebelitarık'a uzandığı düşünüldüğünde Platon Yunan etkisinde büyük bir coğrafi bölgeye işaret etmektedir. Bazı düşünürler Platon'un benzetmesinin aslında bahsedilen bölgenin bir şehir modellemesinde bulunduğu, şehirlerin Yunan ruhuna sahip olmalarından bahseder. Söz konusu olan düşünce, Yunan polisinin kurucu unsuru öğelerinin bölgedeki polislerde muhafaza edilmesidir. Bahse konu analogideki bölgenin bir Helenizasyon ve kolonileşme şeklinde değerlendirilmesi tartışılmaktadır (Vido, 2017, ss. 80-82).

4. *Şehir ve Tanrı, Şehrin Metafizik Gerçekliği*

Yunan düşüncesinde polisler, onların kurulması ve korunması tanrısal değerlerle ilgilidir. Her bir şehrin tanrısı ve o şehrin ve halkının koruyucusu olan tanrılar vardır. Kentin yaşamış olduğu veba vb. doğal felaketler kent halkı tarafından tanrıların gücendirilmiş olmasına dayanır. Polislerde kentte kutsal yerler ve kenti koruyan o kente ait koruyucu tanrılar vardır (Coulanges, 2011, ss. 142-150). Homeros'un İlyada eserinde konu ettiği Truva savaşında da her iki kenti ve halkı koruyan tanrılar vardır. Truvalıların yıkımı da Atina'lıların savaş sonrası helakı da kent halkının tanrıları gücendirmiş olmasındandır. Aynı olgu Aiskhylos'un Persler tragedyasında ele alınmış, Persler'in yıkımı hybrisleri yüzünden tanrılarca cezalandırılmalarından kaynaklanmıştır (Aiskhylos, 2015, s. 45,47,81,95). Yunan düşüncesinde polis, polisin kurulması ve devamı metafizik bir inşaya dayanmıştır. Şimdi şehir-Tanrı aidiyetini dahası bireyin şehirle metafizik olguya dayalı ilişkisini vurgulayan Sophokles'in Oidipus Kolonos'ta tragedyasındaki Atina polisine atf yapan pasaja bakalım:

“Oidipus: Ey kör ve yaşlı adamın kızı Antigone! Hangi kente geldik. Yersiz yurtsuz bir serseri gibi dolaşan ve Oidipus'u bugün ağırlayacak olan kentin adı ne? Beklediğim çok bir şey değil, bana verilenden daha azına

razıyım... Hadi kızım bana kutsal olmayan, tanrılara ayrılmamış oturabileceğimiz bir yer göster. Böylece hem nerede olduğumuzu da öğrenebiliriz. Buraların yabancıları. Yerlilere yakışan bize buraları tanıtmak, bize yakışan da onların sözlerini dinlemektir.

Antigone: Ey benim şanssız babam Oidipus. Gözlerim beni yanıltmıyorsa bir kentin surlarını görüyorum. Sanırım kutsal bir yerdeyiz. Çünkü her yerde defneler, zeytin ağaçları, asmalar var...

Sabah güneşiyle parlayan Akropolis ve Partheon'u işaret edip karşımızdaki yerin Atina olduğuna şüphe yok, ama şu an nerede bulunduğumuzu bilemiyorum (Sophokles, 2010, ss. 7-8).

Yabancı (Atinalı): İçinde bulunduğunuz toprağa kimse giremez. Korya kimse giremez. Toprak ve gecenin kızlarının (Eumenidler) yaşadığı yer burası... İçinde bulunduğu yer kutsal alandır. Ulu Poseidon ve ateş taşıyan tanrı Prometheus'a adanmıştır. Buranın Atina'nın tunç kapısı olduğuna inanılır. Kahramanın kendilerini koruduğuna inanırlar. Bu yüzden de kendisinin adını almıştır. İşte böylesine kutsal bir alandasın yabancı. İnsanlar buraya saygılarını sözleriyle değil hareketleriyle gösterirler"(Sophokles, 2010, s. 9).

Diyalog Atina'nın kutsalla ilişkisine ve şehrin kutsallığı içinde Polis'in kutsallarına saygının ifa edilmemesini anlatan en açık metinlerden biridir. Ayrıca şehre yabancı birinin o şehrin kutsallarına ve şehrin yasalarına uymasını anlatması açısından da değerlidir. Başka bir ülkeye ve polise giden beklenen bir yabancından beklendiği şekilde o şehre uyumluluk göstermesidir. Baba ve kızın giriş konuşmalarında da geline şehre uyumun gösterilmesi gerektiği yansımıştır.

Metinde dikkat edilmesi gereken şehrin kuruluşunun tanrılara ait kılınmasıyla metafizik anlam taşıdığıdır. Polis fiziksel kuruluşuyla tanrılara has kılındığı gibi polislin uyguladığı yasalar da tanrılara has kılınmıştır. Yunan polisleri hem fiziksel kuruluşlarında hem de yasalarında metafizik bağlamda tanrılarla ilintilidir.

Şehir ve metafizik denince akla gelen bir diğer husus Yunan polislerinin Solon'la başlayan süreçte thesmoi'den (tanrısal yasa) nomoi'ye geçiş yapmış olmasıdır. Yani insanların polisle ilişkisini düzenleyen yasal süreçte yasaların kaynağı değişmiş polis tanrısal yasadan insan merkezli yasaya

geçmiştir. İşte polislerin yasa yapımındaki zihniyet değişiminin yansımasını aynı şekilde Platon'un Yasalar aldı eserinde de açık şekilde görmekteyiz.

“Atinalı: Sizde bir tanrı mı, yoksa bir insan mı “yasa koyucu” şanını almaya hak kazanmıştır yabancılar?

Kleinias: Bir tanrı, yabancı, bir tanrı, hakkıyla konuşmak gerekirse. Bizde Zeus, şu arkadaşın memleketi Isparta'da ise sanırım Apollon diyorlar değil mi?”(Platon, 2020b, 624a).

Diyalogda ve eserin girişinde Sophokles'in eserinde olduğu gibi kentin yasalarının Tanrı tarafından korunduğu söylenmektedir. Bu pasajda Platon tarafından vurgulanan Yunan polislerindeki realitedir. Ancak zaman içinde polisler tanrısal yasaları değil, insani pozitif yasaları poliste egemen kılmışlardır. Düşünce tarihinde ütöpik, akla dayalı devlet tasarımı yapanlardan biri de Platon'dur. Platon, siyasetle ilgili eserlerinde kendisini tanrılar yerine koymakta, hatta bir eserinin adından da anlaşılacağı üzere (*Nomoi*) polise yasa tasarlama yolunda ilerlemektedir. Platon ideal devleti tasarlamada kendi yasalarıyla devlete yön vermek istemektedir.

5. *Kentlilik ve Yabancılık*

Platon diyaloglarında vatandaşları kentli (polis) ve kente yabancı olan vurgulaması içinde sınıflandırır. Her bir kent kendi başına bir değer ifade ettiğinden o kentin dışındakiler yabancı olarak vasıflanmaktadır. Platon bazı diyaloglarında kendisi Atinalı olduğu için kendisini Atina'lı, diğer polisten olanları ise yabancı olarak niteler. Polisteki siyasal sınıflama *Phaidon* diyalogunda Sokrates'in ölüm anından bahsedilen Ekhekrates ve Phaidon arasındaki konuşmasında açıktır.

“Ekhekrates: Orada aktüel olarak kimler vardı Phaidon?

Phaidon: Kendisinden söz etmekte olduğum Apollodorus da içlerinde olmak üzere Kritoblos ve babası Hermogenes, Epigenes, Aeskhines, Antisthenes gibi Atinalılar, Paeaneli Ktesibbus, Meneksenus ve başkaları. Platon sanıyorum hastaydı.

Ekhekrates: Yabancılar da var mıydı?

Phaidon: Evet Thebaili Simmias, Kebes ve Phaedondes; ve Megeralı Euklides ve Terpsiyon da oradaydı.

Ekhekrates: Aristippos ve Kleombrotus'tan ne haber.

Phaidon: Onların Aigine'de oldukları söylendi.”(Platon, 1989, 59bc).

Platon'un eserinde geçen konuşmadan anlaşıldığı üzere Sokrates'in ölüm anında yanında arkadaşları, dostları, öğrencilerinden oluşan entellektüel bir çevrenin onu yalnız bırakmadığını görürüz. Bu kişilerden bazıları Sokrates'in ölümüyle birlikte müstakil felsefe okullarının öncüsü olmuşlardır. Öğrencilerinden Aristippos ve Platon ikilisinden özellikle birisinin hasta, birisinin de başka bir poliste olmaları vurgulanmıştır. Ancak şehir açısından göze çarpan, olayın Atina polisinde geçmesi ve Atina'lıların kentli yani o polise ait olması diğerlerinin de yabancı şeklinde kimlik aidiyetlerinin özellikle vurgulanmış olmasıdır. Onlarda bilmektedir ki her bir kent, sahip olduğu değerle farklı aidiyetlere vurgu yapmaktadır.

Yunan düşünce ve siyasal yaşamında polisler, Yunan olsalar bile birbirlerine yabancıdır. Çünkü her bir polis taşıdığı kimlik içinde diğerini yabancı görmektedir. Polislerin birbirine karşı kullandığı mesafeli yaklaşım diyaloglara da yansımıştır.

“Atinalı: Sizde bir tanrı mı, yoksa bir insan mı “yasa koyucu” sanını almaya hak kazanmıştır yabancılar?

Kleinias: Bir tanrı, yabancı, bir tanrı, hakkıyla konuşmak gerekirse. Bizde Zeus, şu arkadaşın memleketi Isparta'da ise sanırım Apollon diyorlar değil mi?”(Platon, 2020b, 624a).

Atina'lı ve Kleinias arasındaki diyaloga bakıldığında Atina'lının diğerlerini yabancılar, Kleinias'ın ise Atina'lıyla bir aidiyet ilişkisi içine girmeyip ona yabancı olarak hitap etmesidir. Herkes polis içerisinde birbirini kendisine ait olduğu polis içinde anlamsallaştırmış, başkasını polise yabancılaştırmıştır (Dalkılıç, Akyüz, 2018, ss.20-21). Yunan düşüncesinde kişiler ait olduğu polisle değer kazanır. Yunan tragediyalarında da benzer yaklaşıma sık şekilde rastlanır. Şehrinden işlediği hatalar yüzünden çıkan Oidipus, kent kent başka polisleri gezer ve son geldiği kentin (Atina) bir yurttaşı olarak kabulüyle acılarının sonlanmasını ve ölmeyi tanrılardan ister. Atina kenti kızlarına yaşam hakkı vermesine rağmen onlar doğdukları kente (Thebai) dönerek oraya ait olmak istemişlerdir. Siyasal başkaldırının ve kadın siyasal hareketinin en güzel örneklerinden *Antigone* eseri, ait olduğu kente dönen Antigone'nin bir vatandaş olarak polise, otoriteye başkaldırısını konu edinir. Hem baba Oidipus hem de kızı Antigone her bir Yunan'ının istediği gibi siyasal bağlamda bir Polise yurttaş olmak ister.

6. Şehir, Kimlik ve Aidiyet

Kimlik, aidiyet, değer şehirle kazanılır ve onunla sürdürülür. Olumlu ya da olumsuz bağlamda kişilerin doğdukları şehirle olan aidiyetleri düşüncelerinde önemli yer tutmuştur. Atina denilince akla gelen ilk düşünürlerden biri Sokrates ve Atina demokrasisidir. Yine aynı şekilde dinsizlik suçlamasıyla Aristoteles'in şehri terk etmesi de Atina'yla birlikte hatırlanır. Aslında her iki düşünürün yaşamı, Atina'nın siyasal kimliğine vurgu yapmaktadır. İki filozof Spartalı olmuş olsa ne haksız bir karardan ne de yargılamadan bahsetmek olanaksızdır.

Platon kimlik olarak bakıldığında resmi olarak da Atina polisinin resmi vatandaşıdır. Kendisi resmi olarak devlet görevlerinde de bulunmuştur. Atina yurttaşlığı "Atinalı Platon Ariston ile Periktione'nin -ya da Potone'nin-oğlu idi, ana tarafından soyu Solon'a dayanıyordu" şeklinde vurgulanmaktadır (Laertios, 2003, s. 131). Rivayetlere göre farklı görevler yapmış, Sokrates'in öğrencisi olarak onun ölümünden sonara Atina dışında Akademi'ye yerleşmiş ve burada kendi okulunu kurmuştur. Burası kent dışında ağaçlıklı gymnasiondur. Üç kez Atina adına sefere katılmıştır (Laertios, 2003, ss. 133-134). Platon her ne kadar Atina demokrasisini eleştirmiş olsa bile yaşadıklarından da anlaşılacağı üzere onun doğduğu polisle aidiyet ilişkisi sürmüş ve zor anlarında dayanağı yine kendi polisi olmuştur. Sirakuza tiranının kendisine yaşattıklarından sonra yerleştiği yer Atina polisi olmuştur.

Platon diyaloglarında kendisinin Atina'lı olduğunu belirtir ve Atina'nın kimliğine vurgu yapar. Polisler, Yunan düşüncesinde sahip oldukları kimliğe göre değer kazanmışlardır. İki tanesi vardır ki onları diğerlerine göre öne çıkaran kimlikleridir. Bunlardan bir tanesi katı militarist Sparta, diğeryse demokratik Attika (Atina) polisidir. Aslında diğer polisler bu iki polisin etrafında yer yer konumlanmışlardır. Şehrin insana değer ve anlam kattığı *Devlet*'teki bir diyalogla vurgulanır. Diyalog ve kimlik ilişkisine vurgu Seriphos'lu ve Atina'lı Themistokles arasındaki konuşmadadır. Seriphos'lu onu küçümseyip sen kazandığın ünü Atina'lı olmana borçlusun sözü üzerine onun "doğru dedin Seriphos'lu olsaydım ünlü olmazdım ama sen Atina'lı olsan da bir şey olmazdın" sözü birey ve kimlik oluşturmada şehrin rolünü anlatan en güzel söz olsa gerektir (Platon, 2000, 330a).

Polislerdeki kimlik ve buna dayanan aidiyete vurgu, devlette olması gereken kimlikler özellikle vurgulanır ve devletten dışlanır. O, Trakyalıları, İskitleri ve bütün kuzey devletlerini sert ve taşkın bulur. Mısır ve Fenikelileri para tutkunu olarak niteler. Bu vasıfların devlete bulaşmaması gerektiğini, ideal devlette geçmeyeceğini söyler. Atina'lı olarak kendi memleketinin özelliğini "bilim tutkusu da bizim memleketin özelliği sayılabilir" cümlesiyle vurgular (Platon, 2000, 435e). Platon'un bahsettiği özellikler kentlerin meşhur olmuş kimliksel özellikleridir.

Platon polislerin yönetim şekillerinin yurttaşların ağır basan huylarına göre şekillendiğini düşünür. Beş çeşit devlet şekliyle beş çeşit insanı özdeşleştirir. Oligarşi, timokrazi, demokrasi ve zorbalık devleti kimliklere dayalı şekillenmiştir (Platon, 2000, 544e-5545e).

Platon farklı Yunan polislerinin farklı kimliksel yapılarına vurgu yapmış olsa da onun nazarında Yunanlı ve Yunan yurttaşı olmak ayrıcalıklıdır. Yunan polislerinde polisi oluşturan yurttaşların vatandaşlar, köleler ve yabancılar olduğu görülür. Platon bir Yunan'ın bir Yunanlıyı köle etmemesi ve Yunan soyuna saygı göstermesi gerektiğini vurgular (Platon, 2000, 469bc, 4770cd).

Platon şehre aidiyeti göstermesi açısından, şehri benimsemek, o şehre ait olmak düşüncesi içindedir. Diyaloglarda yer yer şehrin, duyguların ve kimliğin oluşmasındaki önemine dikkat çeker. Kişinin kimliğinin oluştuğu şehri özlemesi, şehirde anılarını bulmasına dikkat çekilir. Bu konuda *Kharmides* diyalogunda Sokrates savaş dönüşü duygularını anlatırken şöyle demektedir: "Dün akşam Potidea'daki ordugâhımızdan dönmüştüm. Epeydir buralardan uzak kaldığım için, eskiden uğradığım yerlere gidip görmek istedim. Böylece Basile Tapınağının karşısındaki Taureas'ın Palaistra'sına girdim. İçerisi epey kalabalıktı. Çoğunu tanıyordum ama hepsini değil" (Platon, 2009, 153).

Platon'un Atina'yla olan aidiyetine iki dönem halinde bakmak gerekir. Platon'un ilk döneminde Atina polisiyle olan aidiyeti hocası Sokrates'e olan duygularından dolayı eleştirel ve onun yönetim şeklini yadsırken, son dönem eserlerinde Atina ile olan aidiyeti daha kabullenicidir. Laertius'un belirttiğine göre diyaloglarında kendi görüşlerini dört kişinin ağzından açıklamakta ve bunlardan birisinin de Atina'lı konuk olduğunu söylemektedir (Laertios, 2003, s. 148). Bu düşünce bile onun Atina'ya olan

mensubiyetini vermektedir. Özellikle Atina'lı vurgusunun son dönem eseri *Yasalar*'da karşımıza çıktığı düşünülürse polise aidiyetin neliği daha anlamlıdır.

7. *Şehir ve Yaşam*

“Sokrates: Sevgili Phaidros, nereden gelip nereye gidiyorsun?

Phaidros: Kephalos'un oğlu Lysias'ın yanından geliyorum ve surların dışında bir gezintiye çıkacağım. Sabahtan beri orada uzun süre oturup zaman geçirdim. Ortak dostumuz Akomenos'un tavsiyesine uyarak gezintilerimi şehir dışındaki yollarda yapıyorum, çünkü dediğine göre insanı (şehir içindeki) sokaklardan daha az yoruyorlarmış.

Sokrates: Söylediğin çok doğru dostum!(Platon, 2019, 127ab).

Sokrates: Affet beni sevgili dostum ben öğrenmeye tutkunum ve ağaçlarla kırlar bana bir şey öğretmezlerken kentteki insanlar çok şey öğretir. Ama beni dışarı çıkarmanın bir yolunu buldun sanırım. Çünkü insanların önlerinde yaş bir ağaç dalı ya da meyve sallayarak aç hayvanları istedikleri yere götürebildikleri gibi sen de kitaba yazılmış söylevlerle bana bütün Attika'yı ya da istediğin başka her yeri gezdirebilirsin. Şimdilik buraya geldiğime göre çimlere uzanacağım, sen de rahat hissedebileceğin herhangi bir konumda söylevi okumaya başla”(Platon, 2019, 230de).

Platon'un *Phaidros* diyalogunda metin başlangıcı yukarıdaki diyalogla başlamakta ve diyalog konusu aşkın neliği, ruh-beden ilişkisi üzerine sürdürülmektedir. Ancak bahse konu diyalog Platon Atina'sı dönemi olsa bile şehir ve şehirdeki yaşam ve yaşamın akıcılığı üzerine vurgu yapmaktadır. Özellikle de şehrin kalabalığının insanı yormasına dikkat çekilmektedir. Modern dönem şehirleri Platon'un Atina'sında bahsettiği gibi insanı yormaktadır. Phaidros, diyalogda tercihini şehrin kalabalığı ve yorucu yaşamından yana değil şehir dışında, ruha huzur veren kırsal alanlardan yana kullanmaktadır. Phaidros'un şehrin insanları yorduşuna dikkat çekerek kırsal yaşam olgusuna vurgu yaptığı söylenebilir.

Şehrin insanı yorduşunun yanında diyalog bütüncül değerlendirildiğinde şehrin kültür ürettiği gerçeğine vurgu yapmaktadır. Sokrates'i Phaidros'un ardından şehrin dışına sürükleyen ve şehirden uzaklaştıran Lysias'ın aşk üzerine ürettiği söylevi dinlemek istemesidir. Bahse konu diyalog şehrin yoruculuğuna dikkat çekerek aynı zamanda polisin entellektüel bilgi üretiminde temel mekânlar olduğunu da vurgular. Söylev sahibi Lysias şehir

merkezinde Zeus tapınağı yanında Morykhos'un evinde kalmaktadır (Platon, 2019, 227b). Anlaşıldığı kadarıyla Lysias burada bulunduğu süreçte entellektüel sohbetler (şölen) düzenlemektedir. Şehirdeki entellektüel yaşama ve yaşam merkezi olmada filozofların önemine vurgu *Devlet*'te Kephalos tarafından "Sokrates, Pire'ye bizi görmeye gelmez oldun. Gelmen lazımdı. Benim şehre gitmeye gücüm yetseydi, seni beklemez, biz sana geldik. Şimdi sen bize gelmelisin" sözünde vurgulanmıştır (Platon, 2000, s. 328d).

Platon'un diyaloglarında Yunan yaşamının günlük, aylık, senelik her bir anına dair veriler bulunmaktadır. Bu betimlemelerle Atinalıların olağan yaşamlarını öğrenir ve insanların nasıl yaşadığına dair veriler elde ederiz. Bu veriler dönemin toplumunun ve bireylerin nasıl yaşadıkları ile alakalı sosyolojik, politik, ekonomik veriler sunar. Mesela Sokrates'in savunması Yunan düşüncesinde mahkemede yargılamanın aşama aşama nasıl geliştiğini göstermesi açısından çok önemlidir. Yine o Yunan kenti için önem arz eden fonksiyonel yapılar palaistra, tiyatro, agoradan ve onlardaki ortamlardan sık sık bahseder. Şimdi onlardan bir paragrafı sunarak onun eserlerinde kültür felsefesine yönelik bizleri aydınlattığını görelim.

"Eğer Palaistra'ya Ktesippos'la gidip oturur ve konuşursan, onun (Lysis) kendiliğinden yanınıza geleceğinden şüphem yok, çünkü dinlemeye bayılır. Üstelik Hermes şenliği dolayısıyla delikanlılar ve erkekler hepsi bir arada... İçeri girdiğimizde delikanlıların kurban kesme işini hallettiğini gördük ve tören yeni bitmişti. Hepsinin üzerinde de bayram kıyafetleri olan çocuklar toplanmış aşık oyunu oynuyordu. Çoğu oyunlarını avluda oynuyordu ancak bazıları soyunma odasının köşesinde, sepetten çıkardıkları aşık kemikleri ile tek mi çift mi oynuyordu" (Platon, 2013, s. 206e).

Metne bakıldığında Platon detaylı ve derin gözlemle Yunan şenliğinde toplumun dini, kültürel, mekân vb. olguları hakkında modern yazarların tasvirlemesinden geri kalmayan detay ve edebi tarzda bir tasvir yapmaktadır. Dostluk nedir? sorusuna cevap aradığı diyalogunda Palaistra'da günün nasıl geçtiğinden hareketle ritüeller, oyunlar detaylı şekilde vurgulanmıştır.

Platon, yukarıda örneği verilen diyalogda olduğu gibi diyaloglarında yer yer Yunan yaşamında karşımıza çıkan detaylı olgulardan da bahseder. *Sokrates'in Savunması*'nda Anaksagoras'ın eserlerinin bir drahmiye satın alınabileceğinden, (Platon, 2020a, s. 25d) *Devlet* eserinde Atina'da

kutlanılan Bender şenliklerinden, Şölen eserinde Alkibiades'in kış seferinde askerlerin ayaklarını soğuğa karşı koyun postu ve keçelerle sararak korumalarından bahseder. Hatta o, soğuk günde Sokrates'in her zamanki kılığıyla buzlar üstünde yalınayak, ayakları sarılı askerden daha rahat yürüdüğünden ve askerlerin bu durumdan içerlenip ona ters baktıklarından bahseder (Deighton, Hilary J., 2012, s. 42; Platon, 2015).

Platon'un eserleri diyalogun konusuna odaklanmaksızın okunulduğunda Atina polisindeki yaşamın neliği hakkında önemli detaylar sunduğu görülecektir. O, felsefi düşüncelerini mitolojik olgularla desteklediği ölçüde Yunan yaşamından kesitlerle örneklemiştir. Özellikle bazı diyalog başlangıçları Yunan yaşamının pratikleri üzerine kurgulanarak ve bu yöntemle diyalog konusuna iyi bir giriş yapma ve karşıdaki muhatabı konunun özüne hazırlamak için kullanılmıştır.

8. Polis ve Polislerarası Kültürel Etkileşim

Platon'un eserlerinde farklı polislerin birbirleriyle etkileşimine, etkileşimin gerekliliğine ve doğal olduğuna dair veriler bulunmaktadır. Şehrin içinde farklı meslek gruplarının etkileşimi "zoon politikon" kuralının yansımalarının sonucu zorunluluk içeriyorsa bir polisin diğer polisle kültürel ve siyasi dayanışması da zorunludur. Tarihsel olarak polislerin siyasal dayanışmasını Delos birliği ittifakından ve Truva savaşındaki ittifaklarından da anlamaktayız.

Polisler arası siyasal ittifakların getirdiği etkileşimin dışında polislerin sosyal etkileşimden de bahsedilir. Bunun en güzel yansımalarından biri Platon'un *Devlet* eserindeki girişte karşımıza çıkar. Bakıldığında diyalog şöyle başlamaktadır:

"Sokrates'in ağzından: Dün Ariston'un oğlu Glaukon'la Pire'ye inmiştim. Hem Bendis Tanrıçaya dua ederim hem de onun için ilk defa yapılacak bayramı görürüm demiştim. Bizimkilerin tertipleddiği alay güzeldi. Ama Thrak'ları de daha aşağı kalmıyordu doğrusu. Duadan, alay seyrinden sonra şehre dönüyorduk (Platon, 2000, 327a).

Platon'un metni dikkatlice incelendiğinde tıpkı Dionysos (Euripides, 2010, ss. 3-6) yani şarap ve asma tanrısına ait düşüncenin dışarıdan Yunan'a gelmesinde olduğu gibi Platon'un bahse konu ettiği Bendis şenliklerinde de benzer bir kültür etkileşimi ortaya çıkar. Bendis şenlikleri ay tanrıçasının dolunay halinde ortaya çıkması sonucunda Trakyalıların kutladığı bir

şenliktir. Bendis, iffet ve ayın en eski tanrıçasıdır. Bendis Trakyalı iken Artemis Atina'ya özgüdür. Platon burada Bendis tanrıçaya dua ettiğini söylerken daha da önemlisi kentteki Trakyalılar ile yerleşik Atinalıların aynı tanrıçaya yaptıkları farklı şenliklerden bahsetmektedir. Şenliklerin niteliği konusunda daha ileri gidip şehre aidiyetini vurgulayıp “bizimkilerin tertiplediği alay” vurgusuyla Atinalıların alay ve şenliği iyi yaptıklarına vurgu yapar. Ancak Trakyalıların şenliğinin güzel olduğunun hakkını da teslim eder. Metnin ön plana aldığı bir diğer gerçek aynı tanrıçayı (Bendis) yerli ve yabancıların iki farklı alay ve şenliklerle kutlayıp dua etmesidir. Bu hususu dışarıdan kültüre gelen Bendis'in Atinalılarca kabullenilerek yerleştirilmesine ve kutlanılmasına vurgu yapar.

Konuşmanın devamında kültürün değişim ve yenilik göstereceği Bendis şenliklerinin boyut değiştirmesinin vurgulandığı bölümde daha açık hale gelir. Kültürler arası etkileşim şenliği değiştirip geliştirmiştir. Adaimantos tanrıçanın şerefine akşam atlı meşale koşusu olacağından bahseder. Atlı meşale mi? sorusuna cevap evet olup “bu yeni çıktı, koşucular at üstünde meşaleyi elden ele verecekler” demektedir. Ayrıca öncekilerden farklı olarak gece şenliklerinin olacağına da vurgu yapar (Platon, 2000, 328a)

9. *Şehir, Kaos ve Yargı*

Atina yönetimin demokrasi olması aynı zamanda poliste siyasal yaşamın hızlı yaşanmasını sağlayan bir etmendir. Demokrasi bir yaşam tarzı olarak özgürlükçü edimleri gerçekleştirir. Polis, demokratik düzenin gerekliliğiyle şehir yapılanmasını ona göre kurumsallaştırmıştır. Demokratik düzenin ana yapıları Aerepog mahkemeleri, meclis ve tiyatrolar merkezi işleve sahiptirler. Atina işlettiği demokrasisiyle diğer Yunan polisleri arasından ön plana çıkarak parlamıştır. Bu özellikleriyle de ticaretin, zanaatın, felsefenin ve demokratik düzenin cazibe merkezi olmuştur. Demokratik Atina polisinin yönetim şekli aynı zamanda yer yer kaosa da neden olabilmektedir. Ama kaos durumu ve bundan demokratik yapının içinde kalınarak çözümler üretmek demokratik düzenin kaoslardan çıkışının da vazgeçilmezidir. Platon demokratik Atina'nın kaos halini atlar ve eşekler bile bu düzende insana çarpar geçerler düşüncesiyle aktarır.

Platon şehrin kaos ürettiği düşüncesiyle Atina demokrasisine itiraz eder. Poliste şairleri şehirden kovar. Ozanları eleştirir. Tragedya yazarlarını

yok sayar. Özellikle de yargı düzenine itiraz eder (Murdoch, 2008, ss. 10-13). Sokrates üzerinden herkesin düşüncesini dile getirmesini eleştirir ama Sokrates'in de konuşmalarını aynı hakla yaptığını görmezden gelir. Özellikle poliste önüne gelenin hasmına dava açmasındaki kaos durumu Sokrates'in yargılaması üzerinden yansıtılır. Kurationsız yargılama gerçeğinin absürtlüğe evrilebileceği gerçeğine Aristophanes'in *Eşek Arıları*'nda dikkat çektiği gözden kaçırılmamalıdır (Aristophanes, 2013, ss. 8-9). Ancak eleştirel komedisiyle, trajik yazarlarıyla, sofistlere sağladığı özgürlükle bunun Demokratik Atina'dan kaynaklandığı unutulmamalıdır. Platon'un Atina polisinin yargısal durumuyla ilgili değerlendirmesi *Euthyphron* diyalogunda karşımıza çıkar.

“Euthyphron: Neler oluyor Sokrates? zamanının Lykeion'da geçirmekten vazgeçerek, burada, Basileus'un pasajı önünde ne arıyorsun? Yoksa senin de benim gibi Basileus'un huzurunda bir davan mı var?

Sokrates: Doğrusu Euthyphron, Atinalılar buna dava değil, garaphe, yani kamu davası diyorlar.

Euthyphron: Ne diyorsun biri hakkında suçlamada bulunmuş olmalı, çünkü senin bir başkası hakkında suçlamada bulunabileceğini düşünemiyorum.”

Platon'un poliste bahse konu ettiği yargılama düşünce tarihine geçmiş Sokrates'in yargılanması davasıdır. Meletos Sokrates'i dinsizlikle, yeni tanrılar edinmekle ve gençlerin ahlakını bozmakla suçlamıştır (Platon, 2020a, s. 23d). Diyalogda Sokrates Meletos'un davasını ve polisle ilintisini “Meletos her şeyden önce dediğine göre genç fidanlara zarar veren bizleri temizliyor. Yaşlılarla da ilgilenmeye başladığında polise ne kadar yararı olacağı ortada” sözüyle davaya olan ironik eleştirisini yapmıştır (Platon, 2016, 2d). Dava sonunda halk mahkemesinde vatandaşlarca yargılanıp suçlu bulunmuş kendisi ölüm cezasıyla cezalandırılmıştır. Ancak diyalogda Sokrates'le ilgili “sen başkası hakkında suçlamada bulunmazsın” sözünün dava açmakla ilgili olduğu düşünülmelidir. Çünkü Sokrates önüne gelen herkesi poliste bilgisizlikle yargılamaktadır. Poliste kaosa neden olan Sokrates'in dinsizliği değil onun neden olduğu sosyolojik kaostur. Mahkemedeki suçlamalar görünen nedenlerdir. Cartledge, onun yargılanmasının insanlarla tanrılar arasındaki değil insanlarla insanlar arasındaki ilişkiden kaynaklandığını söyler. Halkın istediğinin davanın doğruları ve yanışları ne olursa

olsun Sokrates'i yargılayarak Atina demokrasisini arındırıp, yeniden olumlamak düşüncesinde açıklar (Cartlege, 2013, s. 100,112-113).

Şehri Sokrates'in yargılandığı düzlemde değerlendirdiğimizde Sokrates kendisini hem polise ait hem de değerler bakımından polise yabancılaştırmaktadır. Polise yabancılaşmaktadır çünkü polis kendisini değerlerine uymamakla itham etmektedir. Aynı zamanda Sokrates de onları yargıladığı için onlardan uzaklaşmaktadır. Yargılama süresince polis ve Sokrates arasında çift boyutlu kopuş gerçekleşmektedir. Kopuşun gerçekliği ise yargılamadaki oylamada kendisini açığa çıkarır. Sokrates'in suçlu olup olmadığı hakkında oylamada oylar yakın iken suçlu olduğu kararı sonrası ceza oylamasında aleyhine kullanılan oylarla lehine olan oylar arasındaki fark ilk oylamaya göre daha fazladır. Yargılama sonrasında her şeye rağmen Sokrates bir yurttaş olarak Atina polisine ait olduğunu hissetmektedir. O, yargılamada her türlü haksızlığa uğradığını düşünür ancak Kriton'a söylediği "insanın annesine babasına karşı gelmesi günahsa, ülkesine karşı gelmesi daha büyük günahtır" sözünde polise aidiyetini vurgular (Platon, 2017, 51c). Çünkü vatandaş olduğu polis ona eğitim vermiş, ona farklı olanaklar sağlamış, Sokrates ise polis adına savaşa ve yargılamaya katılmıştır. Sokrates son çıkışıyla değer olarak ait olduğu polisin yurttaşlarından kendisini uzaklaştırmış olsa bile polis dışına kaçma teklif eden arkadaşlarına vatandaş olarak ölmek düşüncesiyle polisle aidiyetini koparmama yolunu seçmektedir.

Sonuç

Medeniyet, kültür, kimlik denilince ilk akla gelen olgu şehirdir. Şehirle birlikte insan ve onun değerleriyle medeniyet gerçekleşir. Şehirler fiziksel, kültürel, farklı kimlikleri barındıran yapılarıyla insanı kapsayan tümel bir kavramdır. Yunan düşüncesi denilince polisler farklı kimlikleriyle akla gelir. Akropol ve içindeki diğer yapılara olan aerepog mahkemeleri, meclis, tiyatrolar vb. yapılarla kimlik üretmiştir. Önemli polislerden biri Atina polisi Pers istilasının Anadolu'daki etkisinin artmasıyla Ege'nin karşısında parlayan önemli bir polis olmuştur. Ayrıca geliştirdiği demokrasiyle Atina yabancılara kapısını açmış, ticaret, kültür ve felsefenin merkezi olmuştur. Yerli ve yabancı birçok tüccar, mimar, filozof Atina kültürüne katkıda bulunmuştur. Atina polisi parladığı dönemde felsefeye yön veren düşünürlerden Platon'un da polisidir.

Platon oluşturduğu ideal düşüncesinde felsefenin pratik yansıması olan siyaset düşüncesinde polise ayrı bir yer verir. Siyaseti polis içinde düşünür. Siyaset felsefesini Atina polisi ve diğer polislerle bakarak idealize etmiştir. Salt teorik siyaset felsefesinin oluşumunda Atina polisleriyle birlikte Atina özel bir yer tutar. Onun nazarında Atina Yunan'ın parlayan yıldızıdır.

Platon yurttaşı olduğu Atina polisinin kültürel ve siyasal yaşantısı hakkında diyaloglarında değerlendirmeler yapmaktan da kaçınmamıştır. Mitolojik anlatılar, analogiler kadar Yunan polisini, kültürünü, adetlerini, dini inanışlarını, vatandaşlarını diyaloglarında konu edinmekten kaçınmamıştır. Yunan'ı kendisine bütün yönleriyle konu edinmesiyle Polisi zamanımıza ulaştıran kültür felsefecisidir. O, farklı anlatım tarzıyla bir kültür taşıyıcısı olmanın ötesinde, diyaloglarda soyutu somutlaştıran, anlaşılabilir olanı anlaşılır kılan didaktik bir yöntem kullanmıştır. Onun diyaloglarında kullandığı bu yöntemler öğrencisi Aristoteles'in metinlerinde görülen sistematiklik ve akışkan olmayan düzyazı tarzından onu kurtarmıştır.

Onun eserlerini okuyan kişi felsefe okuyucusu olarak felsefi değerlendirmeler yapmanın ötesinde Atina polisinin kültürel ve çoğulcu kimliğiyle yüzleşir. O da diğer çağdaşı olan yazarlar gibi döneminin Atina'sını günümüze ulaştırır. Diyaloglar şehrin diğer polislerle göre siyasal ve coğrafik konumu hakkında değerlendirme yapar. Öze geldiğinde anlatısıyla Atina'nın şehir planını ve planın yapılarını (Palaistra, mahkeme, gymnasium) ön plana çıkarır. Platon sadece polisin fiziksel yapısıyla kendisini sınırlandırmaz, toplumun örf, adet, geleneklerini, diğer kültürleri, ticari olguları, mahkeme süreçlerini, eğitim, vatandaşlık vb. konularda şehir-polis ilişkisini ele alır. Platon diyaloglarını inceleyen salt felsefi bir metni değil bir Yunan'ın yıl içindeki günlük yaşamından kesitlerini görür. Okuyucu, diyalogları bütüncül değerlendirdiğinde "bireylerle içselleşmiş yaşayan Atina'yı görmektedir" yargısına varacaktır.

Kaynaklar

- Aiskhylos. (2015). *Persler* (Y. Gurur Sev, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Akyüz, Yakup. (2021). *Ütopyalarda Din-Siyaset İlişkisi*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Apollodoros. (2020). *Bibliotheka, Yunan Mitolojisi*. (Nur Nirven, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

- Aristophanes. (2013). *Eşekarıları, Kadınlar Savaşı ve Diğer Oyunlar* (Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Aristoteles. (2011). *Politika* (Mete Tunçay, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Arslan, Ahmet. (1995). *İlkçağ Felsefe Tarihi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bonnard, A. (2004). *Antik Yunan Uygarlığı 1, İlyada'dan Parthenon'a* (Kerem Kurtgözü, Çev.). İzmir: Evrensel Basım Yayın.
- Can, M. (2018). Ortaçağ İslam Coğrafyacılarında Şehir Tipolojisi: Terminolojik Bir Bakış. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(2), 1137-1163.
- Cartledge, P. (2009). *Ancient Greece A History In Eleven Cities*. New York, United States: Oxford University Press.
- Cartlege, Paul. (2013). Pratikte *Antik Yunan Siyasal Düşüncesi* (Kıvanç Tanrıyar, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Coulanges, Fustel de. (2011). *Antik Site, Yunan'dan Roma'ya Kadar Tarpınma, Hukuk ve Kurumlar* (İsmail Kılınç, Çev.). Ankara: Epos Yayınları.
- Dalkılıç, Bayram, Akyüz, Yakup. (2018). Platon'un Felsefesinde Yabancılaş/tırıl/ma Sorununa Giriş Denemesi. *Hikmet Yurdu Dergisi*, 11(21), 9-27.
- Deighton, Hilary J. (2012). *Eski Atina Yaşantısında Bir Gün* (Hande Kökten Ersoy, Çev.). İstanbul: Homer Kitabevi.
- Demir, Abdullah. (2023). *Polis Modern Devletin Siyasal Kökenleri* (2023). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Demosthenes. (2001). *Söylevler* (Candan Şentuna, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Euripides. (2010). *Bakıhalar* (Sabahattin Eyüboğlu, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Friedell, Egon. (2011). *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi* (Necati Aça, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Gök, M. (2018). *İslam Tarihi ve Medeniyetinde İskenderiye Şehri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Hansen, Mogens Herman (2006). *Polis: An Introduction to the Ancient Greek City-State*. New York: Oxford University Press.

- Kitto, H.D.F. (2017). *Yunanlar* (Ayşegül Yurdaçalış, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ksenophon. (2017). *Anabasis* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Küçükaşcı, M. S. (2010). Diyanet İslam Ansiklopedisi. İçinde *Şehir* (C. 1-38). İstanbul.
- Laertios, D. (2003). *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri* (Candan Şentuna, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Murdoch, I. (2008). *Ateş ve Güneş* (Serdar Rifat Kırkoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Platon. (1989). *Phaidon* (Ahmet Cevizci, Çev.). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Platon. (1997). *Timaios* (Erol Güney & Lütfi Ay, Çev.). İstanbul: M.E.B. Yayınları.
- Platon. (2000). *Devlet* (Sabahattin Eyüboğlu & M. Ali Cimcoz, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Platon. (2009). Kharmides ya da Bilgelik Üstüne. İçinde Tanju Gökçöl (Çev.), *Diyaloglar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Platon. (2013). *Lysis* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2015). *Şölen* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2016). *Euthyphron* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2017). *Kriton* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2019). *Phaidros* (Ari Çokona, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Platon. (2020a). *Sokrates'in Savunması* (Ari Çokona, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Platon. (2020b). *Yasalar* (Candan Şentuna & Saffet Babür, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Pomeroy, Sarah B. (2018) *Antik Yunan'ın Kısa Tarihi* (Oğuz Yarlığaş, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sennett, Richard. (2011). *Ten ve Taş, Batı Uygarlığında Beden ve Şehir* (Tuncay Birkan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sophokles. (2010). *Oidipus Kolonosta* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

- Thukydides. (1972). *Peloponnesos Savaşları* (Furkan Akderin, Çev.). İstanbul: Belge Yayınları
- Vido, S. D. (2017). Modelin Yaygınlığı: Göletteki Kurbağalar. İçinde Umberto Eco (Ed.), *Antik Yunan*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yalçınkaya, Ayhan. (2011). Yunan Uygarlığı İçinde Polis ve Siyaset. *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Öz: Platon düşünce tarihinde idealist felsefenin kuramlaştıracısıdır. Sistematik bağlamda düşüncelerini diyaloglarla anlatmıştır. Diyaloglarda Yunan kültürünün yansımalarına, kültürün yaşam alanı bulduğu polislere de yer yer dikkat çekmiştir. Diyaloglarda bazen şehrin bir bölgesine, bazen bir halk kültürüne, bazen de herhangi bir yaşam olgusuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle de onun eserlerinde polislerdeki yaşamın anlatısı tıpkı mitolojik ögeler ve analogiler gibi değerlendirilir ve diyalogdaki felsefi konunun anlaşılmasında kullanılır. Şehir yaşamından ögeler yer yer diyalog girişinde okuyucuyu konuya hazırlar, yer yer konunun ilerleyişinin gelişimini kavratmak için kullanılır. Bu yönüyle Platon aynı zamanda bir kültür felsefecisidir. Amacımız diyaloglardaki Atina polisinin yansımalarını ortaya koymaktır. Diğer bir bağlamda Platon diyaloglarının şehir algısına bakışını siyaset felsefesi dışında kalarak kültürel bakışla ele alıp değerlendirmek olacaktır. Makale, diyaloglardan hareketle Platon'un diyaloglarında Atina polisinin yansımalarını, polisten hareketle de şehri ve kültürünü alt başlıklar halinde değerlendirmeye odaklanacaktır. Makale, şehir algısını (Atina) diyaloglardan hareketle yorumlamaya dayanan yöntemle ele almayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Platon, Atina, polis, yaşam, diyalog .

